

Atelier Fryslân ontwikkelde een visie voor de kust van het Unesco-gebied de Waddenzee. Met drie pijlers krijgt het gebied een robuuste maar flexibele basis voor de onzekere en onstuimige toekomst.

In de visie van landschapsarchitect Peter de Ruyter van Atelier Fryslân is de ontwikkeling van de Waddenkust een publieke taak. De visie koppelt de economische ontwikkeling van de kust aan die van de gehele aanliggende zone. De visie is geënt op drie actuele ontwikkelingen: klimaatverandering, demografische verschuivingen en toenemend besef van cultuurhistorische waarden als gevolg van de Unesco-

status die het Waddengebied nog niet zo lang geleden is toegekend. Een brede robuuste kustzone, een gastvrije toegankelijke kust, en een innovatieve voedselkust zijn de drie pijlers waarop de ontwerpers van Atelier Fryslân, Mark Berger, Peter de Ruyter, Abe Veenstra, een geloofwaardige visie op de toekomst van de Waddenkust baseren.

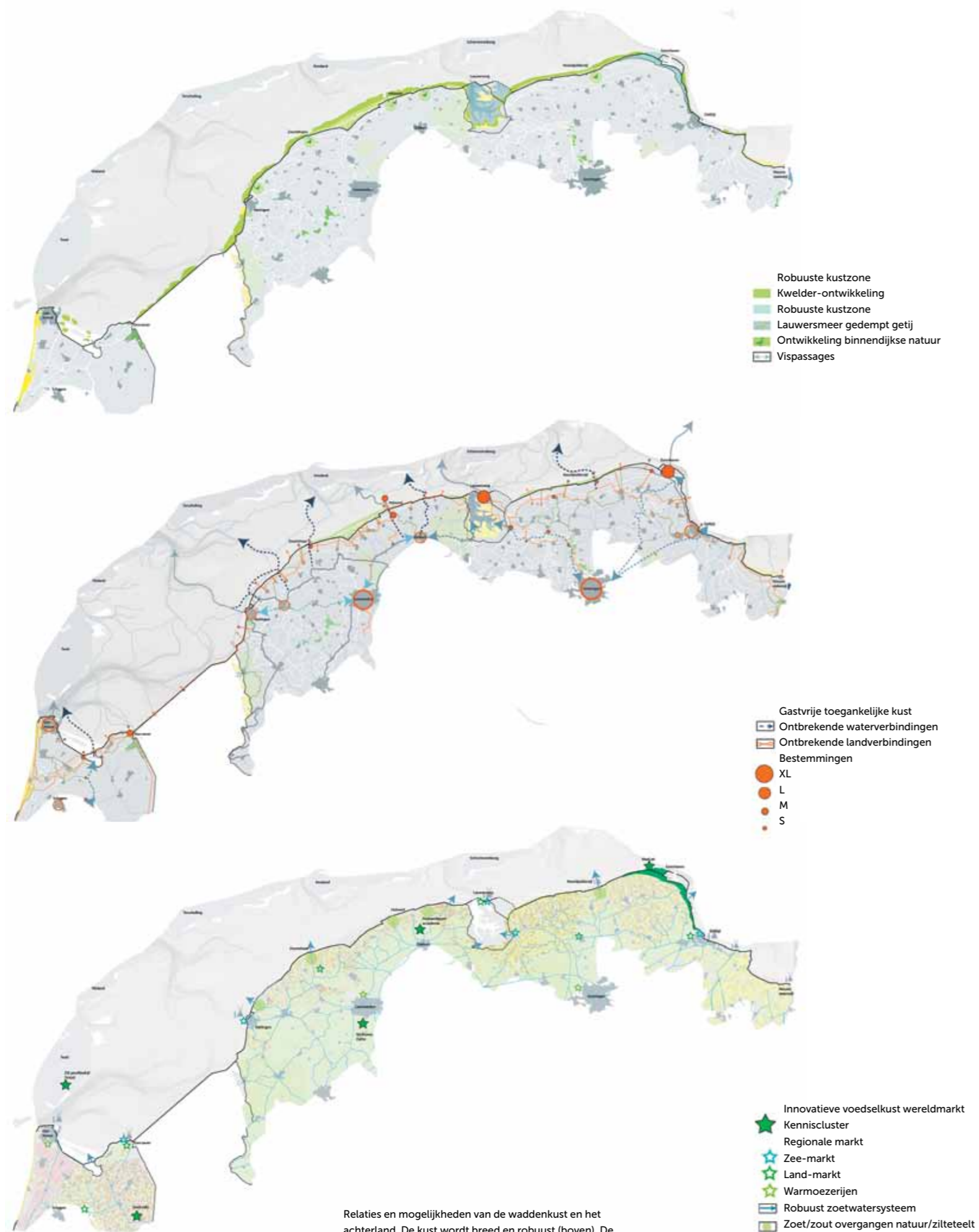
De te verwachten verhoging van de

zeespiegel kan worden tegemoetgetreden met louter civieltechnische ingrepen als dijkverhoging en -verzwaring. De visie bevat echter een slimmere reactie op klimaatverandering. In plaats van naar de dijk als object, is gekeken naar de gehele dijkzone: het buitendijkse Waddengebied met zijn rijke natuur en het binnendijkse terpen- en wierengebied met wonen en werken. De bestaande dijk moet

weliswaar versterkt worden, maar door natte en droge kwelders als voorland te ontwikkelen kan de kust meegroeien met de verwachte zeespiegelstijging. Zo ontstaat uiteindelijk een brede, robuuste kustzone, waarbinnen de oorspronkelijke kustdynamiek terugkeert. De tweede pijler is omgaan met krimp. Door vergrijzing, het wegtrekken van jongeren en verpaupering van gebouwen staat de Wad-

Oefenen voor een gastvrije toegankelijke kust:
kamperen bij een dobbe.
Foto: Annemarie Hoogwoud

Relaties en mogelijkheden van de waddenkust en het achterland. De kust wordt breed en robuust (boven). De recreatie- en doorvaarmogelijkheden verbeteren (midden). Ruimte voor 'zilte landbouw' (onder).

Impressie van het ontwerp voor de Waddenzeekust bij Zwarte Haan, met mogelijkheden voor gemaal met sluis en kamperen en zwemmen in de buitendijkse dobbe. (Impressie: Buro Harro)

denkustzone economisch en sociaal onder druk. In plaats van geforceerd woningen en grootschalige voorzieningen toe te voegen, kiest de visie ervoor om te sleutelen aan infrastructurale condities. Door ontbrekende schakels in de wandel-, fiets- en waternetwerken aan te brengen ontstaan binnen de kustzone nieuwe verbindingen. Dat kan bijvoorbeeld doorgaande vaarroutes mogelijk maken tussen het zoete water van het binnenland en de zoute Waddenzee. Dergelijke infrastructuur maakt toeristische voorzieningen en nieuwe economische activiteiten mogelijk. Een aansprekend voorbeeld is het ontwerp 'Holwerd aan Zee' dat Atelier Fryslân samen met Buro Harro ontwikkelde. Dit plan voorziet in een haven voor de Friese kustplaats Holwerd op het punt waar het water uit het binnenland de Waddenzee in stroomt. Zo ontstaat op den duur een gastvrije, toegankelijke kust, waarmee de economische basis van het gebied wordt verbreed en de ruimtelijke kwaliteit vergroot. De nieuwe vaarverbindingen zijn

ook relevant voor de derde pijler van de visie. Want behalve voor vervoer dient het waternetwerk uit het binnenland bovenal als robuust systeem van zoetwateraan- en -afvoer. Met dit wijvertakte systeem wordt niet alleen de huidige verzilting van de landbouwgrond bestreden, maar ontstaan ook nieuwe zoute zones waar zilte landbouw mogelijk is. Naast deze innovatie op het gebied van voedselproductie voor de export, kan hier ook de culinaire toerist zich op zijn gemak voelen.

De visie van Atelier Fryslân snijdt op ambitieuze wijze grote onderwerpen aan, maar vlucht niet in een klassiek masterplan, of omvattende plannen zoals eerder voor de Afsluitdijk die uiteindelijk niet haalbaar bleken. Door de toekomst van de Waddendijk te schetsen in het bredere perspectief van de gehele kustzone, wekken de ontwerpers de verwachting dat realisatie van het plan met zijn drie pijlers haalbaar is. Er zijn in ieder geval aanwijzingen dat de provincie Friesland deze pran-

gende vraag positief zal beantwoorden. Het Regiecollege Waddengebied heeft al toegezegd om met het advies aan de slag te gaan in de drie Waddenprovincies. Ook op lokaal niveau heeft de visie reacties losgemaakt. Zo staat natuurbeheerder It Fryske Gea welwillend tegenover ideeën als kleinschalig 'dobbekamperen' in de buitendijkse kwelders. Bovendien sluit de visie aan op langer lopende initiatieven zoals het succesvolle 'Friese Merenproject' voor betere vaarverbindingen. Ook belangstelling is er van het waterschap, dat beoogt om de binnendijkse waterhuishouding robuuster en flexibeler te maken ter bestrijding van verzilting door zeespiegelstijging en door bodemdaling als gevolg van zout- en gaswinning. Bovenal biedt de visie een operationeel kader voor toekomstige investeringen door het Waddenfonds. Terwijl dit fonds tot voor kort slechts op ad-hocbasis kon besluiten om een project financieel te ondersteunen, pleit de visie voor een investeringsagenda. Zo kan het

Waddenfonds, een agenda voor investeringen in het gebied, in een nieuwe rol groeien en kan een einde komen aan de onderbenutting van deze financieringsbron. Ten slotte kan de visie Rijkswaterschap behulpzaam zijn, die immers verantwoordelijk is voor de primaire zeedijk en die zich samen met de waterschappen beraadt op de toekomst van de grote gemalen in die dijk. De visie nodigt uit om nieuwe gemalen kleinschaliger uit te voeren. Er komen dan meer gemalen, al dan niet met een nieuwe sluis ten behoeve van vaarverbindingen tussen binnenland en Waddenzee. Overigens bestaat daarnaast nog altijd de mogelijkheid om met waterschap en provincie een overtoom te realiseren in de zeedijk waar boten en kleine schepen kunnen worden overgezet. Zo'n pragmatische oplossing onderstreept eens te meer de realiteitswaarde van de visie.

Rob van der Bijl

Het deelplan 'Holwerd aan Zee' (ontwikkeld i.s.m. Buro Harro) voorziet in een haven op de plek waar het water uit het binnenland richting de Zeedijk stroomt (boven).
Onder: de huidige situatie.

